

บทคัดย่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มที่ ๒

(ร้อยเอ็ด สกลนคร ขอนแก่น หนองบัวลำภู เลย และนครราชสีมา)

โครงการสังเคราะห์องค์ความรู้

เรื่อง (ภาษาไทย) ประวัติศาสตร์การรับรู้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของสังคมอีสาน

(ภาษาอังกฤษ) A History of the Perception on Environment and Nature of Northeastern Society

ผู้วิจัย นายณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี

ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ

ปีที่พิมพ์ 2553

งานสังเคราะห์องค์ความรู้ชิ้นนี้เป็นความพยายามที่จะนำเสนอ “เค้าโครง” พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติหรือ “ประวัติศาสตร์นิเวศวิทยามนุษย์” ของสังคมอีสาน โดยอาศัยข้อมูลที่ปรากฏจากงานศึกษาของยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มที่ ๒ เป็นหลักในการอธิบาย ทั้งนี้โดยผ่านกรอบคิดทางมานุษยวิทยาและแนวคิดของวาทกรรมสิ่งแวดล้อมนิยม (Environmentalism) ที่มีหลากหลายทั้งมุมมองและระดับต่อประเด็น “สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ” ตามอิทธิพลของกระบวนทัศน์ที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งได้เป็น “ตัวกรองทางวัฒนธรรม” ที่ส่งผลต่อการรับรู้และดำเนินการต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่แตกต่างกันของผู้คนในสังคม จากความหลากหลายของภูมินิเวศน์ในภูมิภาคอีสาน ซึ่งอาจจำแนกได้เป็นภูมินิเวศน์แบบ “ภู โคน นอน หุ่น และทาม” นั้น ได้ส่งผลต่อนิเวศวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้โดยอาศัยมุมมองของทฤษฎีวิวัฒนาการ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประวัติศาสตร์ของกระบวนทัศน์และการรับรู้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของสังคมอีสานออกเป็น 2 ช่วงใหญ่ คือ สังคมอีสานก่อนยุคสมัยใหม่และสังคมอีสานยุคสมัยใหม่ ซึ่งในช่วงสังคมอีสานก่อนยุคสมัยใหม่นั้นยังได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงย่อยตามพัฒนาการทางสังคมและเทคโนโลยี คือ สังคมเก็บของป่า-ล่าสัตว์ และสังคมกสิกรรมและปศุสัตว์ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถมองเห็น “เค้าโครง” ประวัติศาสตร์นิเวศวิทยามนุษย์ของสังคมอีสานที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของกระบวนทัศน์และการรับรู้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของสังคมอีสานในแต่ละช่วงเวลาได้ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ (Keywords): การรับรู้ (Perception), กระบวนทัศน์ (Paradigm), แนวคิดสิ่งแวดล้อมนิยม (Environmentalism), ตัวกรองทางวัฒนธรรม (Cultural Filter), นิเวศวิทยามนุษย์ (Human Ecology), ภูมินิเวศน์ (Ecotype)